

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА

№ 04 (3616)

СЕРАДА, 26 ЛЮТАГА, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ў ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Разнамоўе сяброў у кнігарні “Дружба”
Стар. 3

Украінскія шляхі Юрыя Кур’яновіча
Стар. 5

У лёсах — беларускі след
Стар. 7

ПЕРСПЕКТИВЫ

Рэсурс каштоўны, аднаўляльны

Наведваючы новы завод у Светлагорску, Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка гаварыў пра важнасць глыбокай перапрацоўкі сыравіны, атрымання з беларускай драўніны высокакалібраванай гатовай прадукцыі

Аляксандр Лукашэнка ажыццявіў сімвалічны пуск вытворчасці сульфатнай беленай цэлюлозы на Светлагорскім ЦКК

Па сутнасці, гаворка ў Светлагорску ішла не толькі пра эканоміку — пра эканамічную бяспеку дзяржавы. Вядома ж, заўсёды ёсць вялікі сэнс у тым, каб, гаспадарчы, падвязаць мясцовую вытворчасць на мясцовыя віды рэсурсаў. Лагічна, скажам, маючы высокую земляробчую культуру, што складвалася вякамі, а таксама моцныя машынабудаўнічыя прадпрыемствы (набытак

індустрыяльнай эпохі) мэтанакіравана павялічваюць тут аб’ёмы сельскагаспадарчай вытворчасці. А наша нафтаперапрацоўка з часоў СССР завязаная была не на мясцовыя рэсурсы. І цяпер, не маючы дастатковых аб’ёмаў уласнай нафты, беларускія НПЗ апошнім часам вымушаны працаваць напаясілы.

А вось беларускія лясы кожны год рытмічна драўніну пастаўляюць, што называ-

ецца, без высокіх узгадненняў, санкцый, мытных пошлін ды прэмій. Драўніна сасны, бярозы, елкі, альхі ды іншых парод мясцовых дрэў — каштоўны прыродны рэсурс, экалагічна чысты, да таго ж аднаўляльны. Што лясоў у Беларусі шмат — ведаюць нават замежнікі. Мы ў цэнтры Еўропы, а таму расходы на транспарціроўку лясной прадукцыі на захаднееўрапейскія рынкі мінімальныя. Аднак цяпер усім відавочна: не выгадна беларусам гандляваць лесам-кругляком. Патрэбны сучасныя вытворчасці, каб, перапрацоўваючы драўніну, атрымліваць высокую якасную прадукцыю, запатрабаваную ў свеце. Таму й вядзецца ў Беларусі мадэрнізацыя ўсёй лясаперапрацоўчай галіны. І на Светлагорскім цэлюлозна-кардонным камбінаце ў краіне ёсць вялікія надзеі.

Наведваючы нядаўна завод па вытворчасці сульфатнай беленай цэлюлозы, створаны на ЦКК, Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка падзякаваў яго працаўнікам за тое, што “паднялі” новую вытворчасць. Нагадаем, адкрытае акцыянернае таварыства “Светлагорскі ЦКК” — гэта, як пішацца на яго сайце ў інтэрнэце, прадпрыемства поўнага цыкла перапрацоўкі драўніны ў кардон гафраваны, скрыні з яго. На камбінаце ёсць розныя вытворчасці: цэлюлозы, паперы й кардона, гафратары. Там высокі ўзровень аўтаматызацыі, механізацыі тэхналагічных працэсаў, высокая экалагічнасць — практычна безадходная вытворчасць. → **Стар. 2**

ЧУЛІ?

Вожык Спайкі — талісман

У Зале алімпійскай славы Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі агучылі важнае рашэнне

Прэтэндэнтаў было шмат. Галоўны сімвал ЧС-2021 выбіралі з больш чым ста работ, якія паступілі ад прадстаўнікоў Беларусі ды Латвіі. У шорт-ліст конкурсу ўвайшлі 30 работ, з ліку якіх зорнае журы й вызначыла: галоўным сімвалам будзе Вожык Спайкі.

У выбары талісмана паўдзельнічалі медыйныя асобы як з беларускага, так і з латвійскага боку. Бо, як вядома, Беларусь і Латвія атрымалі права сумесна правесці чэмпіянату свету па хакеі на Гадавым кангрэсе ІІХФ у маі 2017-га. Турнір пройдзе з 7 па 23 мая 2021 года, яго будзь прымаць сталіцы абедзвюх краін.

Рыгор Гарэшка

ГЛЫБІНКА

Трабы з лесам у суладдзі

Пра асаблівасці вядзення лясной гаспадаркі на прылеглых да мяжы з Літвой тэрыторыях ды сялянскае жыццё ў аграгарадку Трабы расказвае Віктар Завадскі — памочнік ляснічага Трабскага лясніцтва Іўеўскага лясгаса

Неабходная прадмова

Калі глянуць на карту Беларусі, то адразу бачна: Трабы ўтульна размясціліся на лясістых абшарах непадалёк ад шляху з Мінска праз Ракаў ды Ашмяны на Вільнюс. І знакамітыя Гальшаны там побач, і старажытнае Крэва: з руінамі мураванага замка XIV стагоддзя. А даследчыкі даўніны, дарэчы, сцвярджаюць: з Крэўскага замка й распачыналася традыцыя мураванага абарончага дойлідства Вялікага Княства

Літоўскага. Пры тым Крэва было адным з палітычных асяродкаў даўняй Літвы, адным з цэнтраў этнічных і палітычных працэсаў напярэдадні ўзнікнення ВКЛ. Ды й самі Трабы спатрэбіліся ў тых гістарычна важных працэсах: як сведчаць дакументы, належалі яны ў пару ВКЛ князю Трабусу. Там нават быў ягоны замак, у адной з крыніц чытаем: “На высокім пагорку (цяпер ён носіць назву Замкавая гара) збудаваны быў драўляны замак, рэзідэнцыя Вялікага князя Літоўскага Трабуса. Пры добрым збегу абставінаў Трабы маглі б стаць сталіцай ВКЛ! Пра князя Трабуса цяпер мала хто згадвае, аднак ён якраз і ёсць прамы родзіч многіх каралеўскіх асоб Еўропы. Як так? Патлумачым. Ад таго князя, сцвярджалі аўтары кнігі “Живописная Россия” (1882), пайшлі князі-нашчадкі Гальшанскія, з роду якіх — і Соф’я Гальшанская, трэцяя жонка караля Ягайлы. А з іх шлюбных дзяцей падоўжылася каралеўская дынастыя Ягелонаў.

Вось якая гісторыя ў Трабаў! На добры толк, у аграгарадку варта было б паставіць хоць памятны знак-валун — як згадку пра малую радзіму многіх каралеўскіх асоб. І хоць веліч Трабаў у мі-

нулым, аднак з даўніх часоў, мусіць, ёсць у мясцовым людзе высокая побытавая культура, працавітасць, схільнасць да парадку. І лясной гаспадаркай там займаюцца спрадвеку. Пэўна, многа чаго на той зямлі раней было, ды цяпер, як кажуць, лесам парасло, у якім і гаспадарыць амаль 25 гадоў наш субяседнік ды яго аднавяскоўцы, што выбралі сабе “лясныя” прафесіі. А мы Віктара Завадскага даўно ведаем: з ім, яшчэ 22-гадовым тэхнікам лясной гаспадаркі, звялі нас журналісткія дарогі ў 1996 годзе. Ён — сын мясцовай настаўніцы, адзін з чатырох дзяцей Валянціны Іосіфаўны Завадскай. Яна больш за 40 гадоў выкладала беларускую мову й літаратуру ў Трабскай сярэдняй школе. Сёлета яе запрашалі ў школу выпускнікі 1970 года: 50 гадоў таму школу закончылі, а ў іх яна ўрокі вяла. У 2001-м Віктар пісаў нам, што ажаніўся, мае чатырохгадовага сына Антона. “Я працую памочнікам ляснічага ў тым жа Трабскім

Трабы з вышыні птушынага палёту

лясніцтве, працай сваёй задаволены. Іду ў лясніцтва заўжды з лёгкім сэрцам і вяртаюся дамоў са спакойнай душой,” — гэта радкі з ліста Віктара, што зберагаем мы ў сямейным архіве.

Лясная тэма для Беларусі — заўжды актуальная, бо лясы ў краіне — адзін з асноўных аднаўляльных прыродных рэсурсаў, да таго ж важнейшае нацыянальнае багацце. Каб разумна ім распараджацца, належным чынам весці лясную гаспадарку, ёсць у краіне Міністэрства лясной гаспадаркі, створана па Беларусі амаль сто лясгасаў. І размову з Віктарам Завадскім пачалі мы з ягоных абавязкаў як памочніка ляснічага. → **Стар. 6**

ISSN 0439-3619

ПЕРСПЕКТИВЫ

Рэсурс каштоўны,
аднаўляльны

Аляксандр Лукашэнка ў часе наведвання Светлагорскага ЦКК

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

З канцы 2017 года ў тэставым рэжыме пачата была вытворчасць белавай сульфатнай цэлюлозы на новым заводзе, магутнасць якога — 400 тысяч тон у год. Цяпер камбінат пастаўляе прадукцыю для многіх прадпрыемстваў Беларусі, краін СНД, Прыбалтыкі, Заходняй Еўропы.

Знаёмячыся з новай вытворчасцю, Прэзідэнт адзначыў, што ў Светлагорску патрэбна больш глыбокая перапрацоўка сыравіны. Варта не толькі рабіць цэлюлозу, але й прадукцыю на яе аснове: адпаведныя ўпаковачныя матэрыялы, мяшкі. Пры тым Аляксандр

Лукашэнка нагадаў, што цяпер у Беларусі — максімальная ўвага да якасці меншага выкарыстання поліэтылену, які шкодзіць экалогіі: “Ад гэтага сыходзіць трэба. І ўсё загортаваць — булчкі, піражкі ды іншае — у паперу. У нас жа гэтага добра хапае. І з гэтай цэлюлозы, значыць, трэба стварыць такую ўпакоўку ды іншыя матэрыялы”.

На сустрэчы з працоўным калектывам Прэзідэнт паведаміў аб прынятым рашэнні: не пазней бягучага года пабудаваць побач з заводам па вытворчасці сульфатнай белавай цэлюлозы яшчэ адзін цэх, купіць неабходнае абсталяванне. “Яно не тан-

Эмблема Светлагорскага ЦКК

нае: напэўна, 80 мільёнаў еўра будзе каштаваць. Але мы пойдзем на гэтыя траты. Паставім машыну і будзем перапрацоўваць тут цэлюлозу. І такім чынам з 400 тысяч тон, якія вы тут вырабіце, 300-350 тысяч тон мы перапрацуем на месцы, паставім сваім прадпрыемствам. І на экспарт застаецца 50 тысяч тон, — расказаў Кіраўнік дзяржавы.

Важным напрамкам развіцця камбіната назваў Аляксандр Лукашэнка й вытворчасць віскознай цэлюлозы, якую на гэтым прадпрыемстве можна выпускаць. Патрэбна пры тым асіна, вольха — такой драўніны ў беларускіх лясах шмат. “І таму нам трэба паскорыцца. Мы яе тут перапрацуем”, — заявіў Прэзідэнт. А віскозная цэлюлоза будзе запатрабаваная нават і на суседнім прадпрыемстве ў Светлагорску — сыравіна ж пакуль закупляецца па імпарце. “За ўсё, што вы тут вырабляеце сёння, заробіце добрыя грошы. Гэта нармальна: вам жа трэба вяртаць крэдыт, які ўзялі, разлічвацца з бюджэтам”, — заўважыў Кіраўнік дзяржавы. Пры тым ён асабліва падкрэсліў важнасць глыбокай перапрацоўкі сыравіны, атрымання з беларускай драўніны высокакалібраванай гатовай прадукцыі. “Гэта будзе ўжо зусім іншы ўзровень нашай краіны”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Іван Ждановіч

БЕЛАРУСКІ МАЦЯРЫК

Нашы на прасторах Сібіры

Унікальнае двухтомнае
выданне “Беларусы ў Сібіры”
прэзентавалася ў Мінску

Нашы супляменнікі ў гісторыі асваення Сібіры адыгралі важную ролю. Пра тое й гаварылі 5 лютага на прэзентацыі двухтомніка “Беларусы ў Сібіры” ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Рэалізаваў праект Грамадскі дабрачынны фонд “Возрождение Тобольска”, прадстаўлялі выданне галоўны рэдактар кнігі Юрый Пермінаў і кіраўнік фонду Аркадзій Алфімаў. А сярод гасцей музея былі галоўны рэдактар часопіса “Малодосць” Святлана Воцінава, філолаг Аляксандр Лозка, фалькларыст Мікола Котаў ды іншыя вядомыя людзі. Вяла імпрэзу супрацоўніца музея Эліна Свірыдовіч. Гасці-сібіракі расказалі аб рабоце над кнігамі. Цёплымі, добрымі словамі віталі іх дырэктар музея Міхаіл Рыбакоў, старшыня Беларускага фонду культуры Тадэуш Стружэцкі, паэтэса Ніна Фралова. А сібіракі падарылі двухтомнік Музею літаратуры, 7-й ды 16-й бібліятэкам Мінска. Прэзентацыя кнігі, дарэчы, праходзіла і ў іншых гарадах Беларусі.

У першым томе ёсць грунтоўныя весткі пра тое, што беларусы (літвіны) з сівой даўніны пачалі асвойваць Сібір — дзікі таёжны край. Нашы продкі былі ў ліку першых адважных марашодаў Паўночнага Ледавітага акіяна, заснавалі горад Анадыр на Чукотцы, будавалі парты на ўсім палярэжы акіяна. Некаторыя з беларусаў удзельнічалі ў паходзе Ермака на Сібірскае ханства. Шмат каму вядомыя імёны беларусаў-даследчыкаў Сібіры: Яна Чэрскага, Васіля Прончышчава, Барыса Вількіцкага, братаў Дыбоўскіх — іх імёнамі названыя

роўныя геаграфічныя аб’екты Сібіры і Далёкага Усходу.

Лёсы Беларусі ды Сібіры звязаны містычным чынам і з лёсам пісьменніка Фёдара Дастаеўскага, у якога ёсць у радаводзе й беларускія старонкі.

За сувязь з рэвалюцыйна настроенымі петрашэўцамі, чытанне й пашырэнне ў гуртку забароненага “Пісьма Белинского Гоголю” царскі ўрад асудзіў пісьменніка ў 1849 годзе да смяротнага пакарання, якое было заменена 8-гадовай катаргай. Па шляху ў Омск, на катаргу жонкі ссыльных дзекабрыстаў падарылі Фёдару Міхайлавічу Евангелле, якое ён зберагаў усё жыццё як каштоўную рэліквію. Перавыдадзенае ў Тобольску “Евангелле Ф.М. Дастаеўскага” гасці з Расіі ўжо раней падарылі Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Многія беларусы апынуліся ў Сібіры пасля паразы паўстанняў 1831 і 1863 гадоў, а таксама ў часе рэпрэсій 1930-х. У пошуках лепшай долі тысячы беларусаў перасяліліся ў Сібір у часе сталінскай рэформы. У рамонтныя 60–70-я гады “за туманам і за запахам тайгі” ў Сібір па камсамольскіх пучэўках выехалі на будоўлі тысячы беларусаў (у тым ліку і аўтар гэтых радкоў, пра што й расказаў на імпрэзе). У асваенні нафта-

вых і газавых багачыяў Заходняй Сібіры паўдзельнічала шмат беларусаў, якія ў большасці выпадкаў працавалі там вахтавым метадам. Велізарны ўнёсак у асваенне нафたвых радовішчаў Сібіры зрабіў нараджэнец вёскі Федзькавічы (цяпер Жабінкаўскі раён, пад Брэстам) акадэмік Андрэй Трафімук (1911–1999), Герой Сацыялістычнай працы. Большасць тых беларусаў асела, пусціла карані на сібірскій зямлі. Нашы супляменнікі вызначаюцца там сярод іншых вялікай працавітасцю, а ў часы Вялікай Айчыннай вайны тысячы сібірскіх беларусаў працягнулі ў баях з ворагам прыклады гераізму, адвагі — у тым ліку і ў складзе знакамітых сібірскіх дывізіяў у бітвах пад Масквой.

Другі том выдання змяшчае раздзел “Памятное” — матэрыялы аб жыцці, побыце сялянскіх родаў, беларускіх вёсак у Сібіры. Іншы раздзел тома ўвабраў вершы паэтаў беларускага паходжання: Івана Кандрацьева (аўтара слоў песні “По диким степям Забайкалля”), Алеся Гаруна, Сяргея Дарожнага, Івана Ласкова. Пераклад вершаў, змешчаных у кнізе, з беларускай мовы на рускую зрабіла паэтэса Ніна Фралова. Двухтомнік “Беларусы ў Сібіры” аздабляюць шматлікія ілюстрацыі (мастак Васілій Валерыус), а прадмову напісаў старшыня Расійскага гістарычнага таварыства Сяргей Нарышкін.

Пасля імпрэзы ў Музеі літаратуры была прэзентацыя двухтомніка на XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы.

Вялікі дзякуй вам, шануюныя расійскія сябры, за цудоўны падарунак: кнігу “Беларусы ў Сібіры”!

Лявон Целеш

СА СТУЖКІ НАВІН

Важны партнёр
у паўночнай Афрыцы

Шматвектарная знешняя палітыка Беларусі — гэта наладжванне кантактаў з рознымі дзяржавамі. Яна дае свой плён, і таму сведчаннем як візіты ў Беларусь высокіх палітычных асоб, так і рост беларускага таварзвароту з новымі краінамі. А ў Прэзідэнта Беларусі шмат запрашэнняў у госці — з боку кіраўнікоў шэрагу дзяржаў.

Чарговы афіцыйны візіт у Аляксандра Лукашэнкі быў у Егіпет. Прайшлі перамовы кіраўніка беларускай дзяржавы з яго калегам Абдэль Фаттахам ас-Сісі. На другі дзень госць наведваў новую адміністрацыйную сталіцу Егіпта: будуюцца ў 45 км ад Каіра. Там прайшло й пасяджэнне Беларуска-егіпецкага савета дзелавога супрацоўніцтва.

Пасля перамоваў Аляксандр Лукашэнка даў ім такую ацэнку: “Беларусь і Егіпет з’яўляюцца важнымі партнёрамі. У нас вялікія перспектывы. За апошні час мы значна прасунуліся ў нашым супрацоўніцтве. Таму спрыяе пастаянны дыялог паміж Мінскам і Каірам. У нас няма закрытых тэм, усе пытанні

Аляксандр Лукашэнка і Абдэль Фаттах ас-Сісі

з Прэзідэнтам абмяркоўваем грунтоўна й адкрыта. Менавіта такімі былі й сённяшнія перамовы”.

Па выніках перамоў у Каіры падпісаны шэраг двухбаковых дакументаў. І планы Егіпта па адкрыцці Амбасады ў Мінску Аляксандр Лукашэнка ўхваліў, паабяцаў усялякую падтрымку “як самай блізкай і добрай усялякую падтрымку, з якой супрацоўнічаем”. Рэзананснай стала й навіна пра намер Беларусі ды Егіпта стварыць сумесную вытворчасць беспілотнікаў. І ўвогуле кіраўнікі абедзвюх краін вырашылі рабіць стаўку на сумесныя вытворчасці. Да таго ж Абдэль Фаттах аль-Сісі заўважыў, што Егіпет мае намер сумесна з Беларуссю выходзіць з агульнай прадукцыяй на еўразійскі ды афрыканскі рынкі.

Пачэсны пасады ў інтэрнэце

Актуальныя купалаўскія радкі: “Занімай, Беларусь маладая мая./ Свой пачэсны пасады між народамі”. Сёння важна й каб інтэрнэт-прастора напаянялася інфармацыяй на беларускай мове — і каб займала яна свой пачэсны пасады ў інтэрнэце.

Як таго дасягнуць? Ініцыятыву, прымеркаваўшы яе да Дня роднай мовы, агучыў Амбасадар Беларусі ў Швецыі Дзмітрый Мірончык. Ён спаслаўся на ацэнкі спецыялістаў, паводле якіх у прасторы інтэрнэту прадстаўлены толькі 4 працэнты ад існуючых у свеце моў. А прынята ж лічыць: як часоўцы няма ў інтэрнэце, то гэтага не існуе. Таму кожнай мове важна пераадолець так званы лічбавы бар’ер. “Цяпер кожны з нас можа пачуваць сябе трошкі Скарынам. Вікіпедыю можна разглядаць як ранні індыкатар таго, што мова пераадоляе “лічбавы бар’ер”. Таму мы й прапануем усім разам з намі дапамагаць роднай мове ды ўзбагачаць новымі артыкуламі беларускую Вікіпедыю”, — прапанаваў дыпламат.

Напярэдадні ў Амбасадзе для ўдзелу ў акцыі “Пішам Вікіпедыю па-беларуску” сабраліся супрацоўнікі дыпмсіі ды іх сямейнікі, актывісты суполкі “Беларусы Швецыі”. Многія далучыліся да імпрэзы ў анлайн-рэжыме. Яны пісалі й размяшчалі ў Вікіпедыі артыкулы на беларускай мове на розныя тэмы: ад біяграфій шведскіх палітыкаў, якія зрабілі ўнёсак у развіццё беларуска-шведскіх адносін, да звестак пра сваю малую радзіму.

Безумоўна, пашырэнне агульнадаступнай інфармацыі на розныя тэмы ў беларускай Вікіпедыі — гэта канкрэтны ўнёсак у захаванне й развіццё беларускай мовы. У дыпмсіі заклікалі ўсіх неабыхавых беларусаў займацца папаўненнем глабальнай Сеткай інфармацыяй на роднай мове, прычым не толькі ў святочныя дні, але й на рэгулярнай аснове.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

Разнамоўе сяброў у кнігарні “Дружба”

На сустрэчы прадстаўнікоў розных культур у Мінску гучалі розныя мовы, аднак інтэлігентным людзям лёгка было паразумецца

Сустрэча спланавана была як адна з імпрэзаў у плыні XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу. Меркавалася, пройдзе ў кнігарні “Дружба” (на праспекце Пераможцаў, 51/1) прэзентацыя зборнікаў беларускай паэзіі, што выйшлі на чачэнскай, татарскай ды іншых мовах, а таксама літаратуры брацкіх народаў у перакладах на мову беларускую. Зладжана была ў памяшканні кнігарні й выстава кніг тых краін, ад якіх у Мінск прыехалі прадстаўнікі. Ехалі, вядома ж, і на выставу-кірмаш, і для ўдзелу ў чарговым, шостым па ліку міжнародным сімпозіуме “Пісьменнік і час”. Некаторых з іх і запрасілі на творчую імпрэзу, якую вёў паэт, дырэктар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Алесь Бадак. Гаварылі пра тое, як важна зносіцца творцам з розных краін, займацца перакладамі твораў, майстраваць “літаратурныя масты”, а таксама і зберагаць ды развіваць кожнаму сваю мову, культурныя традыцыі свайго народа.

З выставачнага комплексу, дзе адкрылася ў той дзень выстава-кірмаш, я прайшоўся да кнігарні пешшу: лагоднае для 5 лютага, сонечнае надвор’е тое дазваляла. Гасцямі ж арганізатары апекаваліся, падвезлі іх аўтобусам. Былі ў зале, выступалі й прадстаўнікі нашай інтэлігенцыі: даследчык беларускай літаратуры, доктар філалагічных навук Алесь Бельскі, дэкан філфака Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Васіль Старычонок, дацэнт гістафака таго ж універсітэта Зарына Канапацкая ды іншыя.

“Арабская вязь” ад Разаліі Александровіч

Разалія Александровіч працуе метадысткай у Нацыянальным інстытуце адукацыі. Яна вядзе свой радавод ад тых зала-таардынскіх воінаў, якія пасяліліся на беларускіх землях са згоды й па запрашэнні вялікіх князёў літоўскіх. У часе шчырай размовы ў кнігарні павіта-

Разалія Александровіч

лася з гасцямі словамі “Салям алейкум!” і прадўжыла: “Так вітаюцца татары ў Беларусі. Мы выкарыстоўваем традыцыйнае вітанне, аднак размаўляем на беларускай мове”. Далей спадарыня Разалія загаварыла паруску — на мове, больш зра-

зумелай у шматнацыянальнай аўдыторыі.

Цяпер у Беларусі шматкультурнае асяроддзе, якое складалася, дарэчы, сотнямі гадоў. Разалія Адамаўна ўзгадала, што ў Навагрудку, скуль яна родам, пад час перайменавання вуліц Татарская стала Інтэрнацыянальнай: і цяпер жывуць на ёй разам з беларусамі рэшткі татараў. Ідучы на сустрэчу ў кнігарню, яна згадала й пра кампактнае раней пасяленне татараў у Мінску: “Месца, дзе мы сустрэліся — гэта якраз была Татарская Слабада. То можа й таму тут, на добра ўзробленым і маімі супляменнікамі культурным полі старога Менска, сімвалічна ўзрасла кнігарня “Дружба”. Шкада, што тут амаль не засталася ўжо слядоў ад былых татарскіх хатак, як і старой мячэці, што стаяла недалёка, на Вялікай Татарскай вуліцы. Але зусім блізка стаіць новая — вялікая выдатная мячэць, па вуліцы Ігнаценкі. Яна ўзводзілася з дапамогай нашых мусульманскіх братоў”.

Сярод прадстаўнікоў татарскага народу ў Беларусі было шмат педагогаў, былі й тыя, хто працаваў на вытворчасці. Яшчэ з часоў Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай шмат было татараў-вайскоўцаў. “Як вядома, ваяры не заўсёды бываюць добрымі паэтамі, пісьменнікамі, — прадаўжала Разалія Александровіч. — Але

Хізры Асадулаев

ж браты-беларусы пішуць на тэмы, нам духоўна блізкія. Так рабіў народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін”. І яна прачытала па-беларуску верш класіка “Салям! Чалом!”, які пачынаецца радкамі: “Над небам мячэці маладзічок/ Займаецца колькі стагоддзяў./ Нібыта адкінуты ўздыхам кручок/ З дзвярэй./ Каб блуканец заходзіў/ У храм./ Дзе яго падпярэжа Алах/ З Карана суровай сурою./ Блуканец імя сваё/ Знойдзе ў імглах/ І ўмые зарою сырою”. Цудоўны, высокамастацкі твор з тонкім гукапісам, яркімі вобразамі нібыта “выплыў” з глыбіняў народнага татарска-беларускага шматгадовага культурнага ўзаемадзеяння. Спадарыня Разалія звярнулася між тым і да вершаваных меркаванняў аднаго з выступоўцаў, гасця з Астрахані Юрыя Шчарбакова, які называе цвёрдаю нашу мову. Пэўна ж, асобныя словы такімі й пада-

юцца расіяніну, калі, скажам, у Беларусі слова “тряпка” ён чуе ў варыянце “трапка” (па-беларуску анучка). “З другога боку, ці, правільней сказаць, знутры я адчуваю беларускую мову пластычнай, мілагучнай, вельмі гарманічнай — як арабская вязь, — так разважыла спада-

Валеры Тургай і Алесь Бадак

рыня Разалія. — Многія ж ведаюць: калі адчуеш мову, карыстаешся ёй у вольнай гаворцы, то атрымліваеш вялікую асалоду ад таго, як словы гучаць-пераплываюцца, і адзін гук суладна пераплятаецца з іншым”.

Беларуская мова ад Хізры Асадулаева

Тое, што беларускай мовай пры жаданні могуць авалодаць іншаземцы, прычым на высокім узроўні, каб нават пісаць на ёй вершы, многія ведаюць на прыкладзе паэты, перакладчыцы з Іспаніі Эспіносы Руіс Анхель — яна, дарэчы, была на кніжнай выставе, удзельнічала й на гэты раз у сімпозіуме “Пісьменнік і час”. А ў кнігарні “Дружба” на пачатку сустрэчы тое прадэманстраваў сяброўскай грамадзе паэт, скульптар Хізры Асадулаев, уладжэнец Дагестана. Ён цудоўна гаворыць па-беларуску! Хізры Газіевіч — старшыня праўлення Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Горо”, ён сябар Каардынацыйнай рады кіраўнікоў беларускіх грамадскіх аб’яднанняў расійскіх суайчыннікаў пры Пасольстве Расіі ў Беларусі, а таксама сябар міжэтнічнага Кансультацыйнага савета пры Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Беларусі. Хізры раскажаў пра сваё моцнае сяброўства з Рыгорам Барадуліным, вершы якога дагестанец перакладаў на родную яму карацінскую мову. А Рыгор Іванавіч прыгожа перастварыў па-беларуску творы Хізры. Так што чытаў іх аўтар як па-карацінску, так і па-беларуску. Нагадаем, што ў Мінску нарадзіліся, выраслі, вывучыліся дачкі Хізры Газіевіча — Карыма ды Аніса. Сын Газі паглыблена вывучаў англійскую мову, ведае таксама й карацінскую, і беларускую. (Пра Хізры Асадулаева падрабязней мы пісалі раней: “І дружбу гор прывёз з сабою...” — ГР, 2.02.2012).

Глыбокая ўдзячнасць ад Валеры Тургая

Шмат цёплых слоў казаў пра беларускіх сяброў Валеры Тургай, народны паэт і заслужаны работнік культуры Чувашскай Рэспублікі. Пра моцную знітаванасць гасця з беларускай культурай, літаратурай засвед-

Алесь Бадак, Марына Кобец, Таццяна Сівец, Валерыя Радунь, Юлія Алейчанка. Кніга, удакладніў перакладчык, выйшла накладам 1000 асобнікаў ды разыходзіцца вельмі добра: яе ў Чувашы на паліцах кнігарняў практычна не засталася.

Як цудоўны падарунак ад беларускіх сяброў успрыняў Валеры Тургай і выхад у Беларусі кнігі санетаў Янкі Купалы на розных мовах. Там і пераклады Валеры на чувашскую мову. Госць нагадаў: у канцы кастрычніка 41-года Янка Купала па шляху ў Казань апынуўся ў Чэбаксарах. І цяпер ужо ёсць праектная прапанова (яе гасць і паказаў упершыню на шырокай публіцы, каб сёлет устанавіць мемарыяльную дошку на фасадзе будынка № 5 па вуліцы Вараб’ева ў Чэбаксарах: “Ёсць 3 варыянты — абярэм найлепшы. Тут вы бачыце штამпы, пячаткі — усё ўжо ўзгоднена. Запрашаем беларускіх сяброў на ўрачыстасць”.

Дзякуючы моцнаму сяброўству чувашскага літаратара з беларускімі калегамі зусім нядаўна ў Мінску на беларускай мове пабачыў свет яго паэтычны зборнік “Вершы простыя мае...” у перакладах Міколы Мятліцкага. Вершы Валеры Тургая таксама пераклаў на рускую мову й выдаў зборнікам (наклад 1000 асобнікаў) у Астрахані расійскі паэт Юрый Шчарбакоў. Які таксама быў на сустрэчы. А яшчэ зборнік паэзіі гасця выйшаў у Бялградзе на сербскай мове, прычым з прадмоваю Алеся Карлюкевіча, Міністра інфармацыі Беларусі. Вось якія цікавыя практычны рэалізаваліся ў немалой ступені дзякуючы таму, што Валеры Тургай “прыкіпеў” да Беларусі. Такія масты паміж народа-

Святлана Ананьева (у цэнтры) — беларуска з Алматы

ў анталогіі прадстаўлены творы розных беларускіх аўтараў: гэта Францыск Скарына, Якуб Колас, Янка Купала, Максім Багдановіч, Аркадзь Куляшоў, Пімен Панчанка, Рыгор Барадулін, Мікола Купрэў, Анатоль Грачанікаў, Генадзь Бураўкін, Навум Гальпяровіч, Яўгенія Янішчыц, Міхась Пазнякоў, Анатоль Сыс, Віктар Шніп,

мі здольныя ўзводзіць творчыя людзі, літаратары.

На заканчэнне свайго эмацыйнага, шчырага выступу Валеры Тургай чытаў верш Алеся Бадака “Хатнік” спачатку ў перакладзе на рускую мову, а потым і ва ўласным перакладзе “на вельмі старажытную чувашскую мову”.

Іван Ждановіч

ЗЕМЛЯКІ

На месцы дома ўбачыў варонку

Былы гамяльчанін Зіновій Хайкін у вайну быў на фронце, а вяртацца яму пасля 1945-га ўжо не было куды

Летась мы ў Самары ўручалі медаль “75 год вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў” ветэрану Вялікай Айчыннай вайны Зіновію Хайкіну. Пры тым высветлілі: Зіновій Маркавіч нарадзіўся ў Гомелі 1 сакавіка 1925 года: хутка ў яго юбілей. 95 гадоў! Таму й хочацца пра земляка раскажаць.

Да вайны хлопец вучыўся ў гомельскай школе імя Камінтэрна, якая, згадвае, была на Гогалеўскай вуліцы, хадзіў і ў музычную школу. З пачаткам вайны 16-гадовы юнак запісаўся ў народнае апалчэнне. З дакументаў таго часу вынікае: ужо 23 чэрвеня 1941 года ў Гомелі пачалася мабілізацыя мужчын прызыўнога ўзросту. Тысячы жыхароў горада выказалі жаданне стаць добраахвотнікамі. Тады ж была арганізавана барацьба з варожымі дыверсантамі, парашутыстамі, ахова важных аб'ектаў. Прадпрыемствы горада пачалі пераходзіць на выпуск ваеннай прадукцыі. Напрыклад, станкабудаўнічы завод імя Кірава вырабляў мінамёты, “Гомсельмаш” — міны, “Рухавік рэвалюцыі” — гранаты. На кандытарскай фабрыцы “Спартак” асвоілі выпуск гаручай сумесі — каб змагацца з варожай бранятэхнікай. Тую сумесь разлівалі ў бутэлькі на лікёра-

Да Зіновія Хайкіна прыйшлі актывісты суполкі “Белая Русь”

гарэлачным заводзе. І запалкі спецыяльныя выпускаліся на фанерна-запалкавым камбінаце. На швейных фабрыках, у майстэрнях горада шлілі ваеннае абмундзіраванне.

Да пачатку ліпеня фронт наблізіўся да Гомельшчыны. 4 ліпеня танкавыя злучэнні вермахта ўварваліся ў Жлобін і Рагачоў, а рух на Гомель перакрывалі 21-я і 13-я арміі. Войскі Заходняга фронту атрымалі загад: усімі сіламі абараняць Гомельскі ўмацаваны раён. А на пачатку жніўня пачалася эвакуацыя на ўсход абсталявання прамысловых прадпрыемстваў, матэрыяльных каштоўнасцяў. За кароткі тэрмін на Урал і ў Паволжа з Гомеля

вывезлі абсталяванне 42 прадпрыемстваў. Толькі для эвакуацыі станкоў і матэрыялаў завода “Гомсельмаш”, завода ў імя Кірава і паравозавагоннага спатрэбілася больш за 2,5 тысяч вагонаў.

Тады й Зіновій Хайкін разам з бацькамі быў эвакуаваны ў Чкалаўскую (цяпер Арэнбургская) вобласць Расіі, у Меднагорск. У студзені 43-га быў прызваны ў Чырвоную армію, накіраваны на фронт у вучобы ў 2-е Бердыгаўскае пяхотнае вучылішча, якое на той час было ў Тамбове. Ды скончыць яго юнак не паспеў. Улетку 1943-га курсанты былі падняты па трывозе, адпраўлены на Паўднёва-Заходні фронт у 8-ю гвардзейскую армію генерала Чуй-

кова. Баявы шлях радавы Хайкін пачаў камандзірам кулямётнага разліку 120 стралковага палка 39 гвардзейскай дывізіі. Уздзельнічаў у наступе на Запарожжа ў складзе 3-га Украінскага фронту. 11 кастрычніка ў наступальных баях быў цяжка паранены. Яго адправілі на лячэнне ў Саранск Мардоўскай АССР. У студзені 1944-га Зіновій Хайкін вярнуўся на фронт, але трапіў на 3-ці Беларускай фронт, у 265 знішчальна-супрацьтанкавы артполк. У яго складзе ўдзельнічаў у баях за вызваленне Беларусі, Польшчы, Усходняй Прусіі, удзельнічаў у штурме Кенігсберга. 7 лютага 1945 года ў баях пад Ландсбергам (Усходняя Прусія, цяпер горад Гураў-Лавецке, Польшча) зноў быў паранены, адпраўлены на лячэнне ў шпіталь у горад Ісінбург. Пасля шпітала вярнуўся ў 47 знішчальна-супрацьтанкавую брыгаду камандзірам узвода разведкі, якую пасля заканчэння вайны ў Еўропе перадыслакавалі ў Манголію: каб весці вайну з Японіяй.

Расказаць пра самую вайну Зіновій Маркавіч не любіць, нам адказаў так: “Вайна — гэта цяжкая праца, звязаная са смерцю. Вельмі часта цяжка нам даводзілася, але мы ўсё вытрымалі і перамаглі!” Пасля перамогі над Японіяй Зіновій Хайкін у сакаві-

ку 1946-га быў дэмабілізаваны ў званні старшага сяржанта і вярнуўся да бацькоў, якія жылі тады ў Куйбышаве (Самара) у дзядзькі. Працаваў памочнікам выхавальніка ў Сувораўскім вучылішчы, працягнуў вучобу ў музычным вучылішчы, якое закончыў у 1950 годзе. Працаваў у Самарскай філармоніі, Драматычным тэатры, Акадэмічным тэатры оперы й балета. У 1995 годзе, ва ўзросце 70 гадоў, выйшаў на пенсію.

Пасля заканчэння вайны ў Гомелі наш зямляк быў адзін толькі раз. “Калі прыехаў да бацькоўскага дому на вуліцы Партовай, 15, што насупраць былога стадыёна “Дынама”, то на месцы дома ўбачыў толькі велізарную варонку, — так успамінае Зіновій Маркавіч. Куды было вяртацца? Вось так і засталася былі вяртацца? Вось так і засталася былі вяртацца? Вось так і засталася былі вяртацца?”

Зіновій Хайкін узнагароджаны ардэнамі Чырвонай зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалямі “За адвагу”, “За ўзяцце Кенігсберга”, “За перамогу над Германіяй”, “За перамогу над Японіяй”, шматлікімі юбілейнымі, памятнымі медалямі.

Алег Ксяндзоў, кіраўнік Самарскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі па захаванні й развіцці самабытнасці беларускага народа “Белая Русь”

НЕЛЬГА ЗАБЫЦЬ

Мемарыял каля Ржэва

У памяць пра ўсіх салдатаў Вялікай Айчыннай вайны ўзводзіцца мемарыяльны комплекс каля Ржэва — на месцы кровапралітных баёў 1942-1943 гадоў

Мемарыял ствараецца ў Цвярской вобласці па ініцыятыве ветэранаў, якія ваявалі там, хто ўтрымаў ды абяскровіў сілы гітлераўскай групы арміі “Цэнтр”. Урачыстае адкрыццё мемарыяла Савецкаму салдату, найбуйнейшага ў краіне, стане адной з галоўных падзей юбілейнага года ў Расіі.

Ржэў... Са студзеня 42-га па 21 сакавіка 43-га на Калінінскім фронце ішлі кровапраліт-

лешым выпадку ведалі радкі з верша Аляксандра Твардоўскага “Я убит подо Ржевом...” (А мала хто й цяпер ведае пра беларускія родавыя карані Аляксандра Трыфанавіча. — Рэд.) Перачытаем, удумаемся... Прыгадаем факты: на участку фронту ў 200 кіламетраў, на Ржэўска-Вяземскім выступе скаваныя былі адборныя дывізіі захопнікаў, якія вораг мог перакінуць пад Сталінград. Хваля за хваляй наступала наша пяхота, байцы часта ішлі й па трупах загінулых таварышаў, ведаючы, што ў жывых застануцца адзінкі з тысяч. Пада Ржэвам вяршылася гісторыя. Цяпер устаноўлены імёны толь-

перамог па выніках усерасійскага конкурсу. Бронзавы салдат узнясецца над зямлёй нібы клінам жураўлёў, што ўтвараюць полі ягонага шыняля. Скульптура будзе з 600 дэталей. Будуецца музейны павільён, у якім будзе філіял Музея Перамогі. З часам з’явіцца музей ваеннай тэхнікі тых часоў пад адкрытым небам, экспазіцыя са знаходак пошукавікаў на месцах баёў на Калінінскім фронце. На сценах комплексу, абліцаваных плітамі са сталі, выгравіруюць прозвішчы салдат і афіцэраў, якія загінулі ў Ржэўскай бітве.

Мемарыял будуецца дзякуючы народным ахвяраванням, і кожны можа зрабіць свой унёсак у агульную высакародную справу — скажам, пры дапамозе інтэрнэт-рэсурса <http://rzhev.histrf.ru>. У інтэрнэце ж падаючыя спісы тых, хто зрабіў ахвяраванні: <https://dar.histrf.ru/donators>. Паступілі таксама ахвяраванні з бюджэту Саюзнай дзяржавы Расія — Беларусь: 200 мільёнаў расійскіх рублёў. Гэта, дарэчы, адзін з асноўных праектаў Саюзнай дзяржавы й Расійскага ваенна-гістарычнага таварыства. Ідэю ветэранаў аб стварэнні мемарыяла падтрымалі Мінікультуры і Мінабароны Расіі, ухваліў Прэзідэнт Расіі.

І наш Кабардзіна-Балкарскі грамадскі рух “За яднанне, сябры!” робіць свой унёсак у вялікую агульнанародную справу. Як вядома, у бітве пада Ржэвам удзельнічалі й тысячы нашых супляменнікаў, ураджэнцаў Бе-

Такой будзе фігура Салдата

ларусі. Мы звярнуліся да бізнес-супольнасці Кабардзіна-Балкарскі, заможных грамадзян. Аніякіх абмежаванняў па суме ахвяраванняў на мемарыял няма: пералічваем хто колькі можа. Усё часцей ахвярадаўцы пазначаюць не толькі сваё імя, але й дадаюць, у памяць пра каго сродкі накіроўваюць. І гэта ж вельмі важна, каб як мага больш неабякавых людзей адчувалі ўласную далучанасць да вялікай патрыятычнай справы, а ў момант адкрыцця велічнага манумента ведалі: у ім ёсць часцінка нашай душы. Гэта не менш значна, чым тэхнічная ці мастацкая частка работ. Сваімі ахвяраваннямі на мемарыял мы можам выказаць глыбокую ўдзячнасць тым, хто адстаяў нашу свабоду, хто заваяваў Вялікую Перамогу.

Павел Сідарук, намеснік старшыні Гандлёва-прамысловай палаты КБР, старшыня Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху “За яднанне, сябры!”

ПРАЕКТЫ

Дайсці да Перамогі

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі рэалізуецца праект “100 дзён да Вялікай Перамогі. Па старонках беларускіх газет 1945 года”

Цікавы інфапраект прымеркаваны да святкавання 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, стартаваў за 100 дзён да свята: 30 студзеня. Штодня на партале бібліятэкі публікуюцца матэрыялы пра жыццё БССР напярэдадні Перамогі. Падаюцца найбольш цікавыя навіны, падзеі зімы й вясны 45-га, адабраныя з тагачасных беларускіх газет — а гэта цэнтральныя “Савецкая Беларусь” і “Звязда”, абласныя “Бальшавік Палесся”, “Віцебскі рабочы”, “Савецкая радзіма”, а таксама раённыя.

Чым жыла Беларусь у чаканні Перамогі? Вядома ж, мы чытаем тую хроніку з пазіцыі, ведаў нашых дзён, аднак па-ранейшаму заслугоўвае вялікай павагі праца, падзвігі тых, хто — кожны па-свойму, як мог — набліжаў Перамогу. Выбіраючы тыя ці іншыя газетныя публікацыі, супрацоўнікі бібліятэкі акцэнтуюць увагу на самых значных падзеях — і мы ўяўляем сабе тых жывых людзей з іх клопатамі, працаю, марамі.

Чырвоная армія разам з саюзнікамі набліжала заканчэнне вайны. А вызваленая Беларусь адраджалася з руін. Як тое было? Чытайце на партале НББ (www.nlb.by), на сайце “Беларусь у інфармацыйнай прасторы” (www.infocenter.nlb.by).

Рыгор Гарэшка

Маштаб цэнтральнай фігуры ўражвае

няя баі, празваныя “Ржэўскай мясасечкай”. Па гэты час няма пэўнасці пра колькасць загінулых, параненых савецкіх салдат і афіцэраў: ад 500 тысяч да мільёна. Ржэўскую бітву доўгі час, на жаль, замоўчвалі. Хто з нас у школе ці ВНУ пра яе чуў? У

кі 66 тысяч загінулых у Ржэўскай бітве. І ў памяць пра іх ды тысячы іншых на 10-метровым кургане ўзводзіцца 25-метровая фігура чырвонаармейца.

Рэалізуецца праект скульптара Андрэя Карабцова ды архітэктара Канстанціна Фаміна, які

Українскія шляхі Юрыя Кур'яновіча

Нататкі пра тое, як беларускі пісьменнік, перакладчык і даследчык гісторыі плённа папрацаваў на ўкраінскім культурным полі ды прэзентаваў у суседняй краіне сваю новую кнігу

Летась на радзіме, а таксама ў Літве, Украіне Юры Кур'яновіч прэзентаваў адразу тры свае новыя кнігі: “Старасвецкая Лошыца”, “Тураў. Старажытны і сучасны” ды “Пятро Франко. Авіатар, хімік, літаратар”. Як прайшла прэзентацыя ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры мы расказвалі (гл.: “Каардынаты творчасці Юрыя Кур'яновіча” — ГР, 26.12.2019). Што да Літвы, то прэзентацыя была на VIII Міжнародным кангрэсе даследчыкаў Беларусі ў Вільнюсе. У “прэзентацыйным спісе” значацца й тры ўкраінскія адрасы: Дзяржаўны гістарычна-культурны запаведнік “Нагуевічы” ў Драгобыцкім раёне Львоўшчыны, Львоўскі нацыянальны літаратурна-мемарыяльны музей Івана Франка ды Літаратурна-мемарыяльны музей Івана Франка ў сяле Крыварыўня Вэрхавінскага раёна Івана-Франкоўскай вобласці. Пра апошнія тры прэзентацыі — наш аповед.

Прэзентавалася там кніга “Пятро Франко. Авіатар, хімік, літаратар” — першае беларускамоўнае выданне пра аднаго з выдатных прадстаўнікоў галіцкай інтэлігенцыі, сына вялікага літаратара Івана Франка. Акрамя нарыса пра жыццё й дзейнасць Пятра Іванавіча ў выданні змешчаны асобныя літаратурныя творы Франка-малодшага, у тым ліку яго ўспаміны “Іван Франко зблізу”. Цалкам па-беларуску яны друкуюцца ўпершыню ў перакладзе Юрыя Кур'яновіча, ён жа й першы перастварыў творы Пятра Франка на нашу мову. Так што ў знакавых музейных комплексах краіны-суседкі спецыялістам было пра што пагаварыць.

Да Прыкарпацця сэрцам прыкіпеў

Юры Кур'яновіч падтрымлівае цесныя сувязі з нашчадкамі Пятра Франка, апавядаючы яго “Руды пацук” (“Рудый шур”) у перакладзе даследчыка ўпершыню з’явіўся ў “Літаратурнай Беларусі” (дадатак да газеты “Новы час”) 29 чэрвеня 2012 года. У хуткім часе тады выйшаў зборнік перакладаў Юрыя Кур'яновіча “Цвітуць сланечнікі” — там быў і згаданы твор, і ўпершыню перакладзеныя творы заходнеўкраінскіх аўтараў Івана Грэкуляка й Наталлі Радыш. Часткова згаданы вышэй успаміны Пятра Франка пра бацьку друкаваліся ў 2017-м у часопісе “Верасень” і газеце “Звязда”.

Надаўна Юры распавёў мне, што першае знаёмства яго з Украінай адбылося напрыканцы 70-х — пачатку 80-х мінулага стагоддзя. Школьнікам яшчэ, на летніх вакацыях разам з бацькамі апынуўся ў курортным Моршыне. Многае, акрамя краявідных малюнкаў Прыкарпацця й Карпат, хлопчыка тады ўразіла: пісьменнік сцісла ды ёміста вызначае “тое” двума словамі: нацыянальны каларыт. Ён увасабляўся не толькі ў дойлідстве, народных вырабах, нацыянальных стравах, апранутай у вышыванкі моладзі, розных шылдах і плакатах па-ўкраінску, але ж найперш — у гучанні роднай мовы. Мясцовы люд натуральна, нязмушана й не саромеючыся размаўляў на матчынай мове, што ў той час істотна вылучала “радянскую Украіну” з іншых тэрыторый СССР. І ў савецкай Беларусі родная мова гучала ўжо не так шырока. Там жа, у Прыкарпацці, свая, родная гаворка чулася паўсюль: на вуліцы, у аўтобусах, крамах, кавярнях, аптэках, у размове падлеткаў... Украінскае маўленне натуральна, нібы паветра, лунала над тамтэйшай зямлёю, нягледзячы на розныя савецкія ідэалагічныя ўстаноўкі, тэорыі пра непазбежнае зліццё моў і нацыяў, растварэнне нацыянальных адметнасцяў розных народаў СССР у адзіным савецкім народзе.

Мабыць, тады ўпершыню пэўную геаграфічную прастору мой малодшы сябар пачаў разумець у нацыянальным кантэксце. Змест украінскага нацыянальнага каларыту ён асэнсоўваў і ў часе новых летаванняў у Моршыне, наведваў тады ж Львоў, Стрый, Даліну, Балехаў і Чарнаўцы. А ў гады вайсковай службы ў Палтаве будучы даследчык набыў неjak у часе звальнення сваю першую ўкраінскую кніжку: малафарматны томік “Кабзара” Тараса Шаўчэнкі з ілюстрацыямі вядомага савецкага графіка Васіля Касіяна. Крыху пасталеўшы, беларус адкрыў для сябе творчыя набыткі Івана Франка, Лесі Українкі, Марка Чарамшыны й Параскі Плыткі-Горыцвіт — гуцульскай самабытнай пісьменніцы, зберагаліцы народнай спадчыны з карпацкай Крыварыўні. Прышоўся яму да душы й знакавы фільм Сяргея Параджанова “Цені забытых продкаў”, зняты паводле аповесці зачынальніка сацрэалізму ва ўкраінскай літаратуры Міхайлы Кацюбінскага.

Такія былі вехі на шляху пісьменніка да ўкраінскіх пераўстварэнняў.

Добра ведаю: цягам доўгіх гадоў Юрась падтрымлівае цесныя стасункі з Літаратурна-мемарыяльным музеем класіка ўкраінскай літаратуры Марка

Прэзентацыя ў Львоўскім нацыянальным літаратурна-мемарыяльным музеі Івана Франка. 25 лістапада 2019 года. Здымак на памяць.

Чарамшыны ў Снятыне й Літаратурна-мемарыяльным музеем Івана Франка ў Крыварыўні. Ён сябраваў з дырэктаркай музея ў Снятыне Русланай Кірэвай (памерла летась) і колішнім дырэктарам музея ў Крыварыўні Міколам Дзуракам (памёр у 2014-м). З імі беларус не толькі перапісваўся, але па мажлівасці і папаўняў калекцыі фондаў гэтых устаноў.

У 2008-м у Снятыне была зладжана часовая экспазіцыя: дэманстравалася перапіска Кур'яновіча з музеем, яго падарункі (кнігі беларускіх аўтараў), беларускія сувеніры. Сярод кніг — “Апавяданні” Марка Чарамшыны ў перакладзе Валянціна Рабкевіча, першае ды адзінае пакуль выданне твораў украінца ў Беларусі. Кнігу перадаў у музей па просьбе Юрася яго першы настаўнік у літаратуры, знаны перакладчык Васіль Сёмуха, які пайшоў з жыцця летась. Кніга, дарэчы, з дарчым надпісам Рабкевіча Сёмуху.

Нагуевічы

Месца для першай прэзентацыі кнігі пра Пятра Франка ва Украіне было абрана зусім не выпадкова. Ён быў трэцім, малодшым сынам вялікага Івана Франка ды адзіным з яго дзяцей, хто нарадзіўся там, дзе й бацька: у вёсцы Нагуевічы Драгобыцкага павета на Львоўшчыне. На імпрэзу тую завіталі прадстаўнікі мясцовай улады, вядомага грамадска-культурнага дзеяча. У іх ліку — перакладчык беларускай паэзіі, паэт і літаратуразнаўца

Міхайла Шалата — сябра Нацыянальнага саюза пісьменнікаў Украіны, прафесар кафедры ўкраінскай літаратуры й тэорыі літаратуры філфака Драгобыцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Івана Франка. Прыехалі публіцыст, паэт, краязнаўца, літаратуразнаўца, сябра саюза пісьменнікаў Раман Пастух, дэкан гістфака згаданага ўніверсітэта прафесар Леанід Тымашэнка, доктар філалагічных навук, прафесар кафедры сусветнай літаратуры й славістыкі філфака той жа ўстановы Галіна Сабат, дырэктар універсітэцкай бібліятэкі Ігар Разлуцкі, грамадская дзеячка, ідэйная натхняльніца кніжна-літаратурнага фестывалю “Трускавецкі Літфэст” Ганна Літвін.

Па словах Міхайлы Шалаты, кніга Юрыя Кур'яновіча — гэта да ўсяго й глыбокае літаратуразнаўчае даследаванне. Аўтар не толькі ўпершыню пераклаў на беларускую ўспаміны Пятра Франка пра бацьку, але й змясціў дакладныя каментары да твора: 104 зноскі! Кур'яновіч падаў біяграфічныя звесткі амаль кожнай асобы, якую згадвае сын Каменяра, патлумачыў геаграфічныя назвы, дыялектныя словы, для параўнання прывёў розныя заўвагі на пэўныя факты, якія падае Пятро Франко, украінскіх даследчыкаў. Ва

Юры Кур'яновіч у Прыкарпацці

грамадскага дзеяча. У тым ёсць свая знакавая: шырокая грамадская папулярнасць Пятра Франка заняўся яго цэзка-аднафамілец — другі Пятро Франко. Ён жа й складальнік ды рэдактар двухтомніка выбраных твораў Пятра Франка “Доробок”. Прэзентацыя першага тома, які склалі творы літаратурныя, была ў 2010 годзе ў Палацы мастацтваў Львова: з нагоды 120-х угодкаў Пятра Франка. Другі том (навуковыя й навукова-папулярныя творы) выйшаў у 2017-м. Пятро Міхайлавіч Франко не змог быць на прэзентацыі кнігі Юрыя — хварэў, але ж потым сустрэўся з аўтарам, падпісаў яму свае кнігі. На адной з іх з удзячнасцю за кнігу пра сына вялікага Каменяра напісаў: “Славному синуі Білоруськоі націі Юрію Кур'яновічу даруе автор”.

Крыварыўня

Яшчэ адна прэзентацыя праходзіла ў Крыварыўні, у Івана-Франкоўскай вобласці (Інтэрнэт падказвае: абласны цэнтр (раней — горад Станіславаў і Станіслаў) 9 лістапада 1962 года святкаваў 300-годдзе — тады ж і быў перайменаваны, з таго часу носіць імя Івана Франка, які неаднойчы там бываў, пісаў і чытаў свае творы. — Рэд.). Імпрэзу ў выставачнай зале вяла Ганна Луцук, дырэктарка Літаратурна-мемарыяльнага музея Івана Франка. І даросляы, і старшакласнікі мясцовай агульнаадукацыйнай школы імя Мыхайлы Грушэўскага мелі магчымасць даведацца пра малавядомага старонкі біяграфіі Пятра Франка ды атрымалі асалоду ад мілагучнай беларускай мовы гасця з Мінска. Вядучая ж расказала пра даўняе сяброўства яго з музеем, яго колішнім дырэктарам Міколам Дзуракам. Яна згадала, што ў беларускім часопісе “Верасень” у 2017 годзе друкаваліся ўспаміны Юрыя Кур'яновіча пра Крыварыўню, Міколу Дзурака. Госць неаднойчы адпачываў у Крыварыўні. Для яго, як і для вялікага Івана Франка, гэтае сяло, можна сказаць, стала ўлюбёным. Вядучая паказала ўсім фотаработу Юрыя Кур'яновіча з серыі “Подых Карпат”, якую прывёз ён у якасці падарунка музею.

Менавіта ў Крыварыўні Юрась і пазнаёміўся ў жніўні 2009 года з унучкай Пятра Франка — спадарыняй Надзеяй, а таксама яе мужам Андрэем. Яны разам адпачывалі ў прысёлку Зарэчка (гэта частка самой Крыварыўні) у сям'і Васіля й Васіліны Зеленчукоў, якія таксама былі на імпрэзе. Тая сустрэча стала, відавочна, штуршком для глыбейшага даследавання творчасці, лёсу Пятра Франка. Пацвярджэннем таму й дарчы надпіс на кнізе, якую аўтар падараваў музею: “...3 любов'ю до Украіны і Криворівні, де почався мій шлях до пізнання особистості сина великого Каменяра... Юры Кур'яновіч”.

Дырэктар Крыварыўнянскай школы Міхайла Федарчак назваў Кур'яновіча за яго асветніцкую дзейнасць Героем Крыварыўні. Прадстаўнікі ўкраінскай культуры з глыбокай удзячнасцю прымаюць творчы дар ад руплівага беларуса, дзякуючы намаганням якога імёны іх вядомых дзеячаў становяцца вядомымі ў суседняй братай краіне.

Уладзімір Барысенка

Трабы з лесам у суладдзі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

З цікавасцю даведаліся, што сярод іншых клопатаў у лясніцтве (лесанарыхтоўкі, лесааднаўленне, кантроль за здароўем дрэў...) ёсць і маніторынг мясцовасці: ці не з'явіліся ў прымежнай да Літвы зоне чужыя людзі, незнаёмы? У працаўнікоў лесу адладжана цеснае ўзаемадзеянне з Сурвілішкім паграністам Лідскага пагранатрада. Яшчэ ў абавязках мясцовых ляснікоў — збор яловых і сасновых шышак. Іх потым вязуць на лесанасенную станцыю, дзе перапрацоўваюць — і лясніцтва атрымлівае насенне. Потым з яго ў лясгасаскім гадвальніку вырошчваюць саджанцы для ўзнаўлення лясоў. Зрэшты, апошнім часам пры лесаразвядзенні (летась закла-лі больш за 20 гектараў новых пасадак) выкарыстоўваюцца і саджанцы з закрытай каранёвай сістэмай: у разы менш іх ідзе, і значна лепш прыжываюцца на новым месцы.

— **Віктар, а дубы ў Траб-скім лясніцтве высаджаеце?**

— Не, нашай пясчанай зямлі яны не любяць. Была нека мода, ці эпапея, як я кажу: дуб садзіць. А не расце ён у нас... Лістоўніц участка эксперыментальны невялічкі ёсць — і ёй тут не да спадабы. Так што ў нас экзотаў практычна няма: усё сваё, роднае. На 90 працэнтаў — хвойныя пароды, у асноўным сасновыя бары.

— **Неяк газеты пісалі: на Палессі, у Веткаўскім раёне, нават сібірскія кедры растуць і ўжо даюць ураджай...**

— Што ж, добрая справа! А мы садзім тое, што апрабавана і ў нас расце добра: сасну, елку, а ў крайнім выпадку бярозу — калі бачым, што на неўрадлівай зямлі нічога з хвойных парод не вырасце. А бяроза ж непераборлівая, усюды ёй добра.

— **Куды бярозу выкарыстоўваеце?**

— Дровы з яе выдатныя, а ў нас у рэгіёне многія выкарыс-

лянічы — Віталь Станіслававіч Брэйва. — **Рэд.)** Па драўніне аб'ём нарыхтовак у нас — звыш 1000 кубаметраў на месяц. Летась за год, скажам, нарыхтавалі каля 15 тысяч кубаметраў. У асноўным гэта сасна: балансовая драўніна для вырабу цэлюлозы. Значная колькасць ідзе ў наш дрэвапрацоўчы цэх у Юрацішкі, там шмат чаго з яе робяць. І на дровы таксама: гэта, як кажуць, сыравіна стратэгічная, бо камуналка ўся кругом перайшла на мясцовыя віды паліва. У прыватнасці, у Іўі гарадская кашельня працуе на шчапе, у іншых населеных пунктах. Адпраўляюць шчапу і на экспарт, вагонамі, у асноўным на Запад. Тым займаюцца пераважна камерцыйныя структуры, і дровы ў нас на гэта з ахвотай купляюць. Як і сам Іўеўскі лясгас.

— **З якой тэхнікай у лесе працуеце?**

— У лясніцтве ёсць чатыры комплексы, адзін харвестар-фарвардэр John Deere, два беларускія, фірмы "Амкадор" ды шведскі Vimek. Першы добра зарэкамендаваў сябе на так званых рубках прамежкавага карыстання, і шведскі Vimek на прарэджванні таксама зручны. Беларускія комплексы працуюць на рубках галоўнага карыстання. Елку, сасну, часткова бярозу і альху пры іх дапамозе нарыхтоўваем.

— **Колькі ў лясніцтве працаўнікоў?**

— 30 чалавек. Ляснічы — а гэта Яўгеній Войцэхавіч Гардзей, памочнік, 4 майстры, 12 ляснікоў, 2 трактарысты, вадзіцель ды іншыя. Лясніцтва ў Трабах цалкам укамплектавана. Зарплата? Вядома ж, чалавеку заўсёды хочацца больш зарабляць... Улічваючы тое, што мы з жонкай маем і сваю гаспадарку, то на жыццё нам хапае.

— **А ў гаспадарцы вашай што ёсць?**

— Трымаем свінак, курак... Няма коніка, дык я прыкупіў кітайскі мотаблок з дызельным аднацыліндравым рухавіком. З

— **А ці можна ў лясках ваших знайсці такія мясціны, каб набраць там цэлы прычэп грыбоў?**

— Калі шчыра, то грыбы збіраць я не ахвочы — я паляўнічы, мне з ружжом больш пахадзіць ахвота. Але баравікоў іншым годам, а таксама й маслякоў бывае столькі, што хоць мотаблокам вазі. Мая жонка Вольга, помніцца, як высыпаліся маслякі, то з лесу не вылазіла. І насаліла, і намарынавала, і намарозіла.

— **Трэба будзе калі-небудзь трабаўскіх грыбочкаў пакаштаваць...**

— (Смяецца) Калі ласка, завітайце. Ад Мінска ж недалёка: кіламетраў 125. Мы аўта trasу асвоілі добра, калі старэйшы сын, Антон, вучыцца паступаў. Ён ужо закончыў Беларускі дзяржуніверсітэт інфарматы-

Даўніна і будучыня суседзяць у Трабах

кі й радыёэлектронікі, атрымаў спецыяльнасць інжынера радыёэлектронных сістэм. У войску адслужыў, а цяпер кантрактнікам, таксама па спецыяльнасці, у сістэме Міністэрства ўнутраных спраў. І ўжо дачка сярэдняга, Аляксандра, студэнтка: у той жа вуну на эканаміста вучыцца. А малодшы, Аляксей, яшчэ школьнік — яму 11 гадоў.

— **Мы з 1996 года памятаем, як у часе вандрожкі заходзілі ў Трабы, што ў вас там моцныя людзі растуць! Помніцца, вы й самі пасля войска былі, спраўна так падцягваліся — у бабулінай хаце, на бэльках пад столлю замест турніка...**

— Ой, з таго часу я і ў плячах, як кажуць, раздаўся, і вагі набраў: амаль 25 гадоў мінула, і гены бяруць свае. Цяпер за мяне сын старэйшы добрую фізічную форму трымае. Ну а жонка, вы ж ведаеце, галоўным заатэхнікам у мясцовай гаспадарцы працуе. Нам яшчэ калгас новы дом пабудоваў — у ім і жывем.

— **Па голасе вы, Віктар Яўгеневіч, такі ж малады!** (Інтэрв'ю мы бралі па тэлефоне. — Рэд.)

— І душою я малады паранейшаму! У жыцці да таго ж хапае цікавых гісторый, сумаванне не даводзіцца, хоць і ў глыбіні жыцця. Але тое ўжо як-небудзь пры сустрэчы, пад грыбочкі парасказваю. Мы ж тут пры самай мяжы. У прымежнай зоне з Літвой наша Трабаўскае лясніцтва, так што пільнасці не губляем.

— **А цяпер паразважайце: што такое для беларусаў лес? Нам цікавае бачанне яго з вашай глыбіні, з пасады памочніка ляснічага...**

— Лес... Ну шмат чаго! Доўга філасофстваваць можна...

— **Гэта нам хто: бацька ці сябар, ці брат? Помніцца, паэт Анатоль Сус, сам родам з Палесся, назваў адзін са сваіх зборнікаў з вялікай павагаю да лесу: "Пан Лес".**

— І сябар, і брат... Можна, раней бы і я так сказаў. Але за столькі гадоў у лесе я, можа, трохі ачарсцвеў душою — а можа й пасталеў... І гляджу ўжо на лес з такога конту: як бы гэта нам разам з ім зарабіць грошай. Каб нешта здабыць там ды выгадней прадаць. Атрымліваецца, што лес для мяне — гэта найперш надзейны бізнес-партнёр, але з няпростым характарам, які трэба ўвесь час улічваць. Помніцца, калі пайшоў вучыцца ў Полацкі лесатэхнікум, то думаў: мы, ляснікі, будзем аберагаць

Віктар Завадскі

ры драўніны штогод. Значыць, больш за 30000 кубоў у нас штогод прырастае. А мы выразаем каля 15000. Плюс высаджаем новыя ўчасткі. З такімі тэмпамі ніколі мы яго не выражам: у прыроды вялікі запас трываласці, калі ў лесе гаспадарыць з розумам. Можна, часам думаю, было б і лепш, калі б мы ставіліся да лесу як да бацькі — бралі ад яго пакрыху, толькі на свае патрэбы. Але з павозкі цывілізацыі, вобразна кажучы, не саскочыш, а калі й саскочыш, то цяжка будзе яе дагнаць. Мы хочам з лесу ўзяць шмат. Раней больш ашчадна пеклі, а цяпер — лясная прадукцыя патаннела, і аб'ёмы нарыхтовак даводзіцца павялічваць, каб былі нармальныя гаспадарчыя паказчыкі. Бо цяпер час, напэўна, такі. Але паглядзіце навокал. Расіяне газ ці нафту не толькі ж для сябе пампуюць з нетраў, аравііцы — нафту, а нехта вугаль, розныя руды здабывае... А ў нас лес — нацыянальнае багацце, таму ў краіне й працуе каля сотні лясгасаў. Кожнаму наша правільна выбраны кірунак на глыбокую перапрацоўку драўніны. На гэтым жа можна добрую капейку зарабіць. Вось вялікія нафтаперапрацоўчыя заводы ў нас ёсць — але ж іх праца залежыць ад чужой, купленай нафты. А лясны ў нас — свае, і трэба ў гэты бок паварочвацца, на мясцовую сыравіну, рабіць усё, каб аднаўляльны, унікальны прыродны рэсурс абачліва, з розумам выкарыстоўваць.

— **Вы казалі, што грыбы — занятак не ваш, і што вы сапраўдны паляўнічы...**

— Так, у сезон я часта са стрэльбай у лесе. Трафеяў асаблівых, праўда, няма ў мяне. Дзіка, скажам, за столькі гадоў толькі аднаго ўпаляваў. Зайцы, лісы — мае звяры. Воўк, помніцца, у маладосці выйшаў на мяне і глядзеў прама ў вочы. Але ў мяне ў старой стрэльбе дзве асечкі было, то й пабег сабе далей.

— **Кажуць, так бывае, калі шкадуеш зверца...**

— Калі па шчырасці, то я сапраўды іх шкадую. Нават ваўкоў. У нас яны недзе ў 2000-м былі, а так больш-менш ціха. Ды ў нашым лясніцтве й няма паляўнічай гаспадаркі. Я ў Беларускім таварыстве паляўнічых і рыбалоўцаў цяпер, хаджу на паляванні з братам Аляксандрам. Трымаю сабак: рускія ганчакі. Я паляўнічы-ганчатнік. Люблю гон, бачу ў ім асаблівую прыгажосць, атрымліваю ад яго гукаўшумаў вялікае задавальненне.

Гутарку вялі **Іван і Валянціна Ждановічы**

З лесам цесна знітавана беларускае жыццё

тоўваюць гэты від паліва. З добрай бярозы фанеру робяць. Пілююць і тарную дошку — гэта ў Юрацішках, у дрэвапрацоўчым цаху. Драўніна гэта прамысловая, патрэбная.

— **А што за драўніну ўвогуле нарыхтоўваеце ў лясніцтве і ў якіх аб'ёмах?**

— Планы па нарыхтоўцы, заўважу, нам даводзіць Іўеўскі лясгас, бо нашае лясніцтва ў яго складзе. (Дырэктар лясгаса — Мікалай Леанідавіч Юшко, галоўны

ім вялікая палёгка. Такі крэпкі агрэгат! У нас тут цэлая эпапея была: спачатку адзін прыкупіў, потым я, і за мною іншыя гаспадары тэхнікай абзавяліся.

— **Значыць, трабаўцы моцна стаяць на нагах, калі сельгастэхнікай абзаводзяцца. Дарэчы, такія мотаблокі толькі зямлю апрацоўваць ці й жонку пакатаць можна?**

— А што хочаш! Я й прычэп сам змайстраваў: два на метр шэсцьдзесят.

Даведка ГР. Наколькі лясістыя мясціны ў ваколіцах Трабаў, красамоўна сведчаць лічбы, пададзеныя на інтэрнэт-сайце Іўеўскага лясгаса. З іх вынікае, што Трабскае лясніцтва займае агульную плошчу ў 8287 гектараў, з іх пакрыта лесам 7992.

СЯБРЫ-СУСЕДЗІ

У лёсах — беларускі след

Урадженец беларускай Вушаччыны, палкоўнік запасу Васіль Шалак прэзентаваў у Санкт-Пецярбурзе кнігу нарысаў “Все 24 часа”. Ёсць у ёй аповеды й пра людзей, якія розным чынам паяднаны з Беларуссю.

Кніга выйшла ў канцы 2019 года, і нядаўна была яе першая прэзентацыя: у 320-й сярэдняй агульнаадукацыйнай школе Прыморскага раёна Санкт-Пецярбурга. Старшакласнікі, педагогі змаглі пазнаёміцца са зместам выдання й некаторымі героямі нарысаў асабіста.

У кнізе — 20 нарысаў пра людзей, жыццё й дзейнасць якіх могуць для моладзі быць прыкладам для пераймання. Героі нарысаў розныя па ўзросце, адукацыі, спецыяльнасцях. Адно прайшлі Вялікую Айчынную, а ў некаторых яна толькі апаліла дзяцінства. Працавалі ці працуюць у розных месцах: заводскія цахі, медыцынскія ды адукацыйныя ўстановы, сцэны тэатраў, воінскія часткі... Аб’ядноўвае ж іх усіх высокі патрыятызм, паважлівае стаўленне да працы.

Адзін з герояў кнігі, генерал-лейтэнант міліцыі Веніямін Петухоў дзеліцца ў кнізе такімі развагамі: “... Трэба ўвесь час жыць жыццём следчага, аперацыйніка, участковага. Немагчыма быць ім толькі 8 гадзін у суткі. Ім трэба быць кругласутачна, без выхадных і святочных дзён!”. А нека Герой Сацыялістычнай Працы Тамара Каташэвіч (ёсць і пра яе нарыс у кнізе) у гутарцы з моладдзю прызналася: “Павінна была я ўсюды паспяваць. Сям’я, грамадская праца, завод... Але завод, вытворчасць у мяне ўсё ж былі на першым месцы!”. Падобным чынам ставіліся й ставяцца да выканання сваіх абавязкаў таксама іншыя героі кнігі: праца ў іх галовах круглыя суткі — усе 24 гадзіны.

У Генеральнага канструктара атамных падводных кройсе-раў стратэгічнага прызначэння, двойчы Героя Сацыялістычнай Працы Сяргея Кавалёва было тры працоўныя месцы. Адно — у Цэнтральным канструктарскім бюро марской тэхнікі “Рубін”. Другое — у Маскве: там Сяргею Мікітавічу даводзілася сістэматычна бываць, каб наладжваць узаемадзеянне з кіраўнікамі сотняў арганізацый

ды непасрэднымі выканаўцамі работ. Стапелі й цахі Паўночна-га машынабудаўнічага прадпрыемства, дзе ідэі, планы Генканструктара набывалі практычнае ўвасабленне — гэта было яго трэцяе працоўнае месца.

Некаторыя з герояў кнігі цесна паяднаныя з Беларуссю. Былы франтавік, маршал артылерыі Уладзімір Міхалкін нарадзіўся летам 1927-га на Магілёўшчыне. Тады яго бацька, Міхал Сямёнавіч, камандаваў артбата-рэйяй у ваенным гарадку Кісялёвічы (раён Бабруйска). Часткова дзяцінства Уладзіміра прайшло ў гарнізоне Заслонава, на Віцебшчыне: бацька ўжо камандаваў артпалком. У 1939-м палкоўнік Міхал Міхалкін як камандуючы артылерыяй дывізіі ўдзельнічаў у вызваленні Заходняй Беларусі. А Уладзімір Міхалавіч з красавіка 1974-га па кастрычнік 1978 года праходзіў службу ў Беларускай ваеннай акрузе: быў

вых частак на тэрыторыі Гомельшчыны. У яго памяці засталіся самыя добрыя ўражанні пра той перыяд жыцця. Гвардыі старэйшы сяржант Васіль Булавінаў, узначальваючы грамадскую арганізацыю “Міжнародны дабрачынны фонд абаронцаў Неўскага плацдарма”, неаднаразова ладзіў экскурсіі, “Цягнікі дружбы”, аўтапрабегі, прысвечаныя памятным датам Расіі ды Беларусі. Дэлегацыі моладзі, ветэранаў пад яго кіраўніцтвам наведвалі Віцебск, Оршу, Мінск, Брэсцкую крэпасць. Сябар Саюза пісьменнікаў Расіі, Герой Сацыялістычнай Працы Таццяна Захарава ўваходзіць у кіраўніцтва грамадскай суполкі “Российско-белорусское братство”. Таццяна Міхайлаўна не раз бывала ў Беларусі ў складзе афіцыйных дэлегацый, а ў Санкт-Пецярбурзе сустракалася з беларускімі ветэранамі. Яе стаўленне як пісьменніцы праходзіла пад уплывам сябра Саюза

нерал-маёр Аляксандр Марозаў мае беларускія родавыя карані, хоць нарадзіўся восенню 1941 года ў Сібіры (вёска Ларнеўка Цюхцецкага раёна Краснаярскага краю). Аказваецца, бацькі яго, Якаў Гардзеіч ды Анастасія Рыгораўна, былі родам з Гомельшчыны: іх вяселле было ў вёсцы Марозаўка, за 13–15 км ад вёскі Рудня (цяпер Добрушскі раён). Аляксандр Якаўлевіч бывае ў Беларусі, наведвае шматлікіх сваякоў.

Адкрываў прэзентацыю ў школе дэпутат Заканадаўчага сходу Санкт-Пецярбурга Андрэй Гаршэчнікаў, адзін з герояў кнігі. У 1983–1985 гадах Андрэй Аляксеевіч удзельнічаў у баявых дзеяннях у Афганістане, быў цяжка паранены. За праяўленую мужнасць і адвагу ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. У 1987–89 гадах працаваў камсоргам ЦК ВЛКСМ па працы з вайскоўцамі, якія праходзілі вайсковую службу ў Рэспубліцы Афганістан і знаходзіліся на лячэнні ў ваенна-лячэбных установах Ленінграда.

Далей аўтар кнігі Васіль Шалак падрабязна распавёў пра яе задуму, структуру, змест. Васіль Іванавіч асабліва падкрэсліў: хоць кніга й апавядае пра людзей старэйшага ўзросту, аднак адрасавана моладзі, маладым людзям. У герояў можна павучыцца, як выбіраць сабе прафесію. І ўсе яны вартыя таго, каб маладыя людзі бралі прыклад з іх жыцця, дзейнасці.

На сустрэчы выступалі й яшчэ героі кнігі: жыхарка блакаднага Ленінграда Галіна Лутчанка й ветэран ваеннай службы генерал-маёр Аляксандр Марозаў. Галіна Іванавіч — яркая прадстаўніца рабочага класа Ленінграда, у яе амаль 40-гадовы працоўны стаж. У свой час яна ўзначальвала брыгаду ў Навукова-вытворчым аб’яднанні “Позитрон”, была дэлегаткай

XV з’езда ВЛКСМ, узнагароджана ордэнам Працоўнай Слава трэцяй ступені, медалём “За працоўную доблесць”. Звяртаючыся да школьнікаў, Галіна Іванавіч выказала ўпэўненасць, што яны годна прадоўжаць справу бацькоў, дзядоў, паспрыяюць умацаванню эканамічнай магутнасці Радзімы, павышэнню яе аўтарытэту ў свеце. А выступленне Галіна Іванавіч завяршыла песняй “Я лечу над Россией”.

Генерал-маёр Аляксандр Марозаў праслужыў ва Узброеных сілах звыш трох дзесяцігоддзяў. За час службы змяніў 11 гарнізонаў: Паўночны Каўказ, сярэдняя паласа Расіі, Афганістан, Запляр’е, Архангельск... Ён — кавалер ордэнаў Чырвонай зоркі й “За службу Радзіме ва Узброеных сілах СССР” трэцяй ступені, мае 16 медалёў і Знак ЦК ВЛКСМ “За вайсковую доблесць”. Аляксандр Якаўлевіч падкрэсліў: сэнс жыцця свайго ён бачыў у ваеннай службе Айчыне. Нагадаў старшакласнікам некаторыя знакавыя старонкі з гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, даў наказ: памятаць пра падзеі, герояў таго страшнага часу, прадаўжаць традыцыі, закладзеныя прадстаўнікамі старэйшых пакаленняў.

Васіль Шалак адказаў на пытанні, распавёў пра творчыя планы, падарыў некалькі сваіх кніг у школьную бібліятэку. На заканчэнне сустрэчы дырэктар 320-й школы Ірына Барысаўна Чарнавуцкая падзякавала гасцям за цікавую імпрэзу.

Ліліяна Шуляк,
намесніца дырэктара
школы № 320 па выхаваўчай
рабоче, г. Санкт-Пецярбург.
Фота: **Ігар Парчынскі**.

На прэзентацыі аўтар з героямі яго нарысаў

начальнікам ракетных войск і артылерыі 7-й танкавай арміі, камандуючым ракетнымі войскамі ды артылерыяй. Неаднаразова наведваў Беларусь, калі служыў у Маскве.

Кіраўнік Міжрэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Савет ветэранаў атрада спецыяльнага рэагавання” Санкт-Пецярбурга й Ленінградскай вобласці старшыня міліцыі Уладзімір Сурынаў у 70-я праходзіў тэрміновую вайсковую службу ў адной з вайско-

пісьменнікаў Беларусі Івана Сабілы.

Ёсць у кнізе й нарыс пра таленавітую самадзейную спявачку Галіну Лутчанку. Галіна Іванавіч — лаўрэатка Міжнароднага песеннага конкурсу 2018 года “Нам года — не беда”, у яе рэпертуары нямала й беларускіх песень. Спявачка імкнецца не прапускаць канцэрты беларускіх “Песняроў” ды “Сяброў”, калі яны прыязджаюць выступіць у Санкт-Пецярбург. А ге-

КААРДЫНАТЫ ТВОРЧАСЦІ

Віктар Шніп у Піцеры

У беларускіх кніжных выдавецтваў складаюцца добрыя стасункі з літаратурным, пісьменніцкім асяроддзем паўночнай сталіцы Расіі

У свой час Выдавецкі дом “Звязда” выдаў кнігу Максіма Гарэцкага на рускай мове ў перакладах санкт-пецярбургскай пісьменніцы Ідаліі Канаец. Таксама ў Мінску пабачыў свет альманах “Созвучие. Беларусь — Санкт-Петербург”.

А днямі ў Санкт-Пецярбурзе выступіў перад чытачамі галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура” паэт Віктар Шніп. Вечарына беларускай паэзіі прайшла ў бібліятэцы Расійскай акадэміі навук. Арганізатарам выступіў Славянскі

фонд аддзела фондаў і абслугоўвання. З вітальным словам да ўдзельнікаў вечарыны звярнулася намесніца дырэктара бібліятэкі па навуковай рабоце Вольга Скварцова.

Віктар Шніп чытаў свае вершы, адказаў на пытанні чытачоў. Распавёў пісьменнік і пра выдавецкую серыю “Сябрына: Паэзія народаў Расіі”, якой апыкуецца выдавецтва “Мастацкая літаратура”, пра альманахі “Першацвет” і “Далягляды”. Віктар Шніп падарыў бібліятэцы свае кнігі з аўтографамі. На вечарыне выступіў старшыня Ленінградскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Расіі Сяргей Прохараў. Паэты Ігар Дзеордзіеў і Наталля Ладзеева прачыталі ўрыўкі са сваіх перакладаў

паэмы народнага паэта Беларусі Якуба Коласа “Сымон-музыка”. Супрацоўнік Аддзела рэдкіх кніг Расійскай нацыянальнай бібліятэкі Ігар Прахарэнкаў агучыў гекзаметры з “Прускай вайны” Яна Вісліцкага ў перакладзе Жанны Некрашэвіч-Кароткай. Загадчык аддзела рэдкіх кніг РНБ Мікола Нікалаеў раскажаў пра гістарычныя мясціны Санкт-Пецярбурга, звязаныя з жыццём знакамітых ураджэнцаў Беларусі.

Удзельнікі вечарыны чыталі вершы сваіх любімых беларускіх паэтаў. Варта заўважыць, што паэтычныя святы сталі ў бібліятэцы Расійскай акадэміі навук добрай традыцыяй. Раней там прайшлі вечарыны сербскай і польскай нацыянальных паэзіяў.

Віктар Шніп і Людміла Рублеўская — вядомая пісьменніцкая сямейная пара з Беларусі

Вечарыну беларускай паэзіі вяла загадчыца сектара Славянскага фонда Бібліятэкі РАН спадарыня Драгана Дракуліч-Прыйма. Санкт-пецярбургскія бібліятэкары й чытачы і надалей запрашаюць беларускіх

паэтаў да выступленняў у сваіх сценах. Такі фармат супрацоўніцтва, несумненна, істотна паспрыяе развіццю беларуска-расійскіх літаратурных сувязяў.

Мікола Берлеж

ТАЛЕНТЫ

Іх сябры — баян і акардэон

Юныя баяністы, акардэаністы з Беларусі, Літвы, Расіі ды Украіны паказвалі сваё высокае майстэрства ў Гомелі: там прайшоў III Міжнародны конкурс “Мой сябра — баян”

Гэта сёння — адзін з самых прэстыжных конкурсаў баяністаў у Беларусі. Ён праводзіцца кожныя два гады ў Гомельскім дзяржаўным каледжы мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага, збірае наймоцных юных выканаўцаў музыкі на баяне і акардэоне. Адбор канкурсантаў быў на парэадных праслухоўваннях у іх музычных школах і абласных цэнтрах. Сёлета ў конкурсе паўдзельнічалі 163 чалавекі, у тым ліку баяністы, акардэаністы з Літвы, Расіі ды Украіны. Было тры ўзроставае групы: да 10 гадоў, ад 11 да 12 гадоў і ад 13 да 16 гадоў. Падводзячы вынікі конкурсу, яго старшыня Мікалай Сеўрукоў (ён жа ўзначальвае Асацыяцыю беларускіх баяністаў і акардэаністаў) прызнаўся: парадавалі яго выступленні выканаўцаў на баяне ў старэйшай узроставай групе, якую ён ацэньваў у складзе журы. Мікалай Іванавіч вельмі задаволены агульным узроўнем падрыхтоўкі. У многіх канкурсантаў была вельмі складаная праграма для іх узросту, а ў некаторых і занадта. Дарэчы, Гран-пры конкурсу атрымаў якраз выканаўца са старэйшай групы Іонас Вазбутас з Літвы (Гімназія мастацтваў імя Саулоса Сандэцкіса, настаўнік — Марытэ Маркявічэне).

Першае месца ў групе ад 13 да 16 гадоў заваяваў Назар Лагун (Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржакадэміі музыкі, настаўнік — Лілія Пажарыцкая). У сярэдняй групе першым стаў Канстанцін Масяёнак

(Магілёўская дзіцячая школа мастацтваў № 3 імя М.М. Салдатава, настаўнік — Канстанцін Забелаў), а ў малодшай групе — Яна Болінава (Дзіцячая музычная школа мастацтваў горада Рэчыцы, настаўнік — Наталія Ушкіна).

Выканаўцаў на акардэоне журы ацэньвала асобна. У старэйшай групе першае месца — у Ксеніі Арловай (Рэспубліканская гімназія-каледж

Назар Лагун (Беларусь)

пры Беларускай дзяржакадэміі музыкі, настаўнік — Лілія Пажарыцкая). У сярэдняй перамог Мацеус Дуднікас (Гімназія мастацтваў імя Саулоса Сандэцкіса, настаўнік — Марытэ Маркявічэне), у малодшай — Нона Мартынава (Магілёўская дзяржгімназія-каледж мастацтваў, настаўнік — Раіса Сінялобава).

Пераможцаў называю з надзеяй, што іх імёны яшчэ пачуем

на канцэртах. Адаем даніну павагі й настаўнікам. На ўласным досведзе ведаючы, што такое баян (і колькі ён важыць...), колькі сіл і часу патрабуюць рэпетыцыі, шчыра дзякую ўсім, хто “трымае” гомельскі конкурс на высокім узроўні ўжо шмат гадоў.

А з’явіўся ён, дарэчы, яшчэ ў 2000 годзе: тады конкурс “Мой сябра — баян” быў абласным. Пазней стаў рэспубліканскім, а цяпер ужо і міжнародным. У Каледжы мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага з удзячнасцю згадваюць першага яго арганізатара, цудоўнага педагога Аляксандра Малярова. Ён пачаў запрашаць у журы майстроў баяннага мастацтва з іншых краін. Пра конкурс жа спачатку мала хто ведаў, і займаць у члены журы вядомага музыканта было нялёгка. “Толькі ж Аляксандр Аляксандравіч быў чалавекам вялікай энергіі, ён умеў дамагацца свайго! — успамінае старшыня цыклавай (прадметнай) камісіі па баяне і акардэоне каледжа Уладзімір Іваноў. — Памятаю, пачаў ён агітаваць прыхаць да нас вядомага ў Расіі выканаўцу, кампазітара Яўгена Дзярбенку, і той пагадзіўся: у 2002-м быў у складзе журы нашага конкурсу. Апошнім часам і ўгаворваць нікога не прыходзіцца: замежныя калегі, вядомыя баяністы і акардэаністы чулі пра конкурс толькі добрае, таму ахвотна едуць у Гомель. А ў журы запрашаем тых, хто сам паказвае высокі

ўзровень выканальніцтва. Сёлета, напрыклад, вядомы расійскі баяніст Эдуард Аханаў, лаўрэат міжнародных і ўсерасійскіх конкурсаў, уладальнік Кубка свету, не толькі ацэньваў юных музыкантаў, але і выступіў перад імі

Іонас Вазбутас (Літва)

з канцэртамі. Публіка, бачыў, ажно “стагнала” ад узрушанасці”.

Сёння традыцыі Аляксандра Малярова прадаўжае дырэктар конкурсу Мікалай Калбасаў: журы застаецца не менш прадстаўнічым. Сёлета ў ім з замежнікаў быў Віктар Новікаў, кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў Удмурціі, дацэнт Белградскага дзяржінстытута мастацтваў і культуры, лаўрэат міжнародных і ўсерасійскіх конкурсаў. Ён з высокім майстэрствам выканаў перад удзельнікамі конкурсу свае сачыненні для баяна. З Украіны прыехаў Андрэй Душны, заслужаны дзеяч эстраднага мастацтва Украіны, дацэнт Драгобыцкага дзяржпедуніверсітэта імя Івана Франка. З Літвы былі Дайва Васаўскене й Мары-

тэ Маркявічэне — яны выкладаюць у Гімназіі мастацтваў імя Саулоса Сандэцкіса ў горадзе Шауляй, прывезлі сваіх таленавітых вучняў.

Прадстаўнічым быў і беларускі бок у журы: згаданы ўжо Мікалай Сеўрукоў — заслужаны артыст Беларусі, лаўрэат міжнародных конкурсаў, прафесар Беларускай дзяржакадэміі музыкі. Аляксандр Шувалаў — лаўрэат міжнародных конкурсаў, дацэнт, загадчык кафедры баяна і акардэона Беларускай дзяржакадэміі музыкі. Уладзіслаў Плігаўка — лаўрэат міжнародных конкурсаў, саліст Беларускай дзяржфілармоніі. Аляксандр

Шугаёў — выкладчык Беларускага дзяржпедуніверсітэта імя Максіма Танка, заслужаны дзеяч культуры Польшчы.

Усё новыя ўдзельнікі трапляюць у магутнае сілавое поле конкурсу “Мой сябра — баян”: за ўвесь час у ім паўдзельнічала каля 1,5 тысячы музыкантаў. І сёння ў Каледжы мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага на аддзяленні баяна і акардэона ўжо няма недахопу ў навучэнцах. Іх нашмат болей, чым у іншых навучальных установах такога тыпу: на адным курсе можа вучыцца ігры на баяне і акардэоне каля 12 чалавек. Існуе нават свой Баянны аркестр. Так што ў каледжы і на Гомельшчыне баян — модны інструмент.

Ганна Лагун

ГАСТРОЛЬНАЯ АФІША

Брава, “Беларусы”!

Арт-група “Беларусы”, якая на канцэрце ў Ліепай выконвала сусветна вядомыя песні пад складанымі шматгалоснымі акорды, падыграла глядачам цудоўны настрой

Арт-група з Мінска зладзіла канцэртны тур па Прыбалтыцы, які ўключаў 13 гарадоў. І 17 студзеня артысты выступілі ў Ліепай. “Беларусы” сёння — адзін з самых запатрабаваных мужчынскіх вакальных калектываў у Беларусі. Цяпер, дарэчы, адзначаюць 15-годдзе: створаны былі ў лютым 2005 года ў Мінску. За плячыма артыстаў больш за тысячу сольных канцэртаў у Беларусі, Расіі, Польшчы, Літве, Латвіі, Эстоніі, Фінляндыі. Арт-група ўдзельнічала ў розных прэстыжных музычных імпрэзах. Адметнасць яе творчай манеры — гэта спалучэнне акадэмічнага й эстраднага вакалу, чаргаванне ансамблевых і сольных эпізодаў у творах,

частая змена рэгістраў і тэмбраў. Салісты прадстаўляюць усё тыпы мужчынскіх галасоў: бас, барытон, тэнор. А спяваюць на беларускай, рускай, украінскай, стараславянскай, польскай, літоўскай, латышскай, англійскай, італьянскай, іспанскай мовах, а таксама на латыні ды іўрышце.

Першы раз у Ліепай “Беларусы” выступілі ў 2019-м: прадставілі канцэрт, прысвечаны жанчынам. З тае нагоды кампазітар, стваральнік і кіраўнік арт-групы Валеры Шмат сказаў: “У нас любіць канцэрт прысвечаны жанчынам, бо гэта як мінімум 80 адсоткаў глядачоў... Таму мы заўсёды імкнемся па больш уключаць у рэпертуар песень пра жанчыну, каханне, мацярынства. А гэтым разам мы яшчэ й спрабавалі падоўжыць навагодні настрой — мяркую, глядачы тое адчулі й былі з намі адзіным целым”.

Да канцэрта артысты, артырэктар групы Алеся Кузня-

цова мелі магчымасць пагуляць па горадзе, схадзіць на мора й нават пазаймацца крыху на турніках, знойдзеных на вуліцы. “Мы й не здзіўленыя, што ў Ліепай выдатная, творчая атмасфера, — потым раскаваў Валеры Шмат. — Ваш горад заўсёды прымае нас вельмі цёпла й адкрыта, і ў ім кожны раз ёсць адчуванне свята”.

Алеся Кузняцова паведаміла нам, што зладзіла канцэрт “Беларусы” у Латвіі адно латвійскае канцэртнае агенцтва. Яго прадстаўнікі неяк пабачылі гурт на прыёме ў беларускім консульстве ды выказалі зацікаўленасць у тым, каб запрасіць яго на канцэртны тур па Латвіі. А Ліепайская беларуская суполка “Мара” спрычынілася да арганізацыі канцэрта непасрэдна ў Ліепай. Па словах Валеры Шмата, Ліепая — адзіны горад, дзе пытанні арганізацыі канцэрта займалася таксама й беларуская грамада. На яго думку, ёсць падста-

Валеры Шмат (у цэнтры) і яго таленавітыя сябры

вы меркаваць, што суполка мае салідную вагу ў Прыбалтыцы. “Гэта згуртаваны беларускі калектыв, і хоць не ўсе тут размаўляюць па-беларуску, але ж адчуваюць сябе ў душы беларусамі, — разважыў Валеры Шмат. — На нашы канцэрты часцей прыходзяць рускія, украінцы, палякі, чым беларусы. А ў Ліепай было шмат нашых супляменнікаў, і гэта нас вельмі радуе”.

Алеся Кузняцова ўдакладніла, што пасля выступленняў па Латвіі былі атрыманы станоўчыя водгукі, паступілі запрашэнні зладзіць канцэрты і ў наступным годзе. З турам па Прыбалтыцы гурт плануе прыехаць у сакавіку 2021-га, канцэрты зноў будуць прысвечаны цудоўным і любімым жанчынам. І як жа такіх “Беларусы” нам не любіць!

Анжэла Фаміна, г. Ліепая

“Голас Радзімы”: 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by

Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2020

Заснавальнік:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звязда”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Пакой 907.
E-mail: golas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-2871526

Рэдакцыянае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звязда”
Дырэктар – галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 26.02.2020 г.
Наклад 374.
Заказ – 247.
Выходзіць 2 разы на месяц

Месца друкавання:
Друкарня Рэспубліканскага
ўнітарнага прадпрыемства
“Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
Пр. Незалежнасці, 79. 220013 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў
электронным выглядзе, не вяртаюцца
і не рэвізуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды
аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на
старонках “Голас Радзімы”, могуць
не супадаць